

werd tot de zwaarste betaling veroordeeld, die ooit in een lasterzaak in Zuid-Afrika is opgelegd.

De lichtvaardigheid waarmee men in Zuid-Afrika omspringt met het begrip 'communist', bleek de Vrije Universiteit in 1965, toen Martin Luther King een eredoctoraat werd verleend. De synode van de Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika protesteerde daartegen omdat *'allerwegen gesproken wordt over zijn communistische sympathieën en zijn bevordering van de*

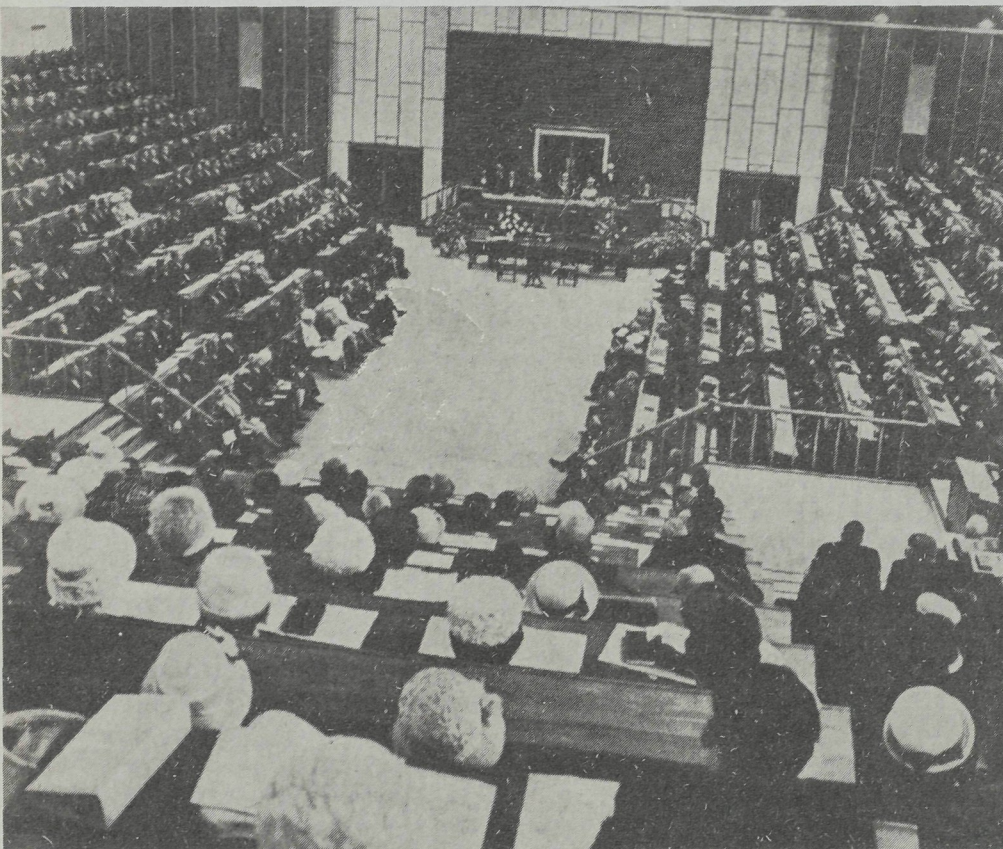
voor de Afrikaner-idealen. Toen hij 21 jaar werd schreef president Steyn hem: *'Ik weet dat Bram Fisher nog een eervolle plaats in de geschiedenis van Zuid-Afrika zal vervullen.'* De advocaat, die verdediger was van Mandela, werd mei 1966 tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld vanwege zijn illegale communistische activiteiten.

Kort voordat de Zuidafrikaanse veiligheidspolitie hem arresteerde, schreef de toen ondergedoken Bram Fisher een brief

we namen aan het beleid te geven (apartheid, aparte ontwikkelingen, parallelle ontwikkeling enz.). ... Is het nu niet de tijd om een toneelstuk te schrijven, waaruit zou blijken wat Christus zou ondervinden indien Hij zou terugkeren en zich in Zuid-Afrika zou ophouden? En hoe Hij weer gekruisigd zou worden? En wat Hij zou doen en zeggen?'

Om deze brief ontstond in Zuid-Afrika het nodige rumoer, al was het niet zozeer om de inhoud, en opnieuw ontstond er rumoer, toen ds. Naudé in 1966 in een interview met Trouw zijn visie op Bram Fisher gaf. *'Als de Kerk van Christus in Zuid-Afrika haar roeping van sociale gerechtigheid was nagekomen, was 'n man als Fisher waarschijnlijk, menselijkerwijs gesproken, nooit een communist geworden. Daarvan ben ik overtuigd. Maar toen de kerk – stilzwijgend en ook ambtelijk – het onrecht tegenover de niet-blanke goedkeurde, heeft Fisher geen hoop en geen licht meer in de kerk gezien. Deze man had 'n briljante leider van de Christelijke gemeenschap kunnen zijn.'*

De synodezaal van de grote Nederduits Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika.

zaak van het communisme.' King zelf schreef naar het Zuidafrikaanse blad de Sunday Times, dat hij van plan was de N.G. Synode zijn teleurstelling te laten weten over de jegens hem gevoerde *'lastercampagne'* van deze kerk. De communistische ideologie achtte hij onverenigbaar met het christendom, zo verklaarde hij.

In Zuid-Afrika is de communistische partij verboden. 'n Leidende figuur daarvan was de advocaat Abraham Fisher, telg van een vermaard Afrikaner-geslacht. Zijn grootvader was premier van de Oranje-rivierkolonie en minister in het kabinet-Botha en zijn vader was president van het Vrijstaatse hooggerechtshof. Evenals ds. Naudé was Bram Fisher in zijn jeugd strijder

aan ds. Naudé, die hij persoonlijk niet kende, maar wiens activiteiten hij uiteraard in de kranten volgde.

'Ik heb geaarzeld om u te schrijven vanwege twijfel of u zou begrijpen dat de bijval van een marxist wel echt zal zijn. (...) Wat ik graag wil zeggen is, dat volgens mijn mening, het vandaag zeer dringend nodig is om Zuidafrikaners precies te laten verstaan wat de leer van Christus inhield en hoever wij in dit land daarvan zijn afgeweken. Hoe zou Christus ooit een beleid kunnen goedkeuren, dat toelaat dat een mens geminacht, vernederd, beledigd en pijn gedaan wordt alleen op grond van zijn kleur? En dit is wat onze zgn. christelijke leiders dagelijks doen, hoe zij ook proberen om dit te verbergen door telkens nieu-

Dwaalrichting

Eind oktober 1966 ondernam de Synode van de Nederduits Gereformeerde Kerk een poging om het Christelijk Instituut te doen verdwijnen. Zonder in het besluit te reppen over de kern van de zaak, de ras-senproblematiek, veroordeelde de synode met slechts één tegenstem het Christelijk Instituut als een *'dwaalrichting'*, die de zuivere leer zou ondermijnen, de goede orde in de kerk zou ondergraven en tweedracht onder lidmaten zou zaaien. Ambtsdragers en leden van de kerk moesten zich aan het Christelijk Instituut onttrekken. De zondagbladen van 23 oktober '66 riepen voorbijgangers op straat het nieuws met grote koppen toe: *'Censuur voor leden Christelijk Instituut'*.

Maar zo'n vaart zou het niet lopen. Ds. Naudé nodigde zelf zijn kerkeraad van Parkhurst uit een onderzoek in te stellen. Mei 1967 sprak de kerkeraad uit, dat zij ds. Naudé c.s. niet onder censuur zou stellen. Dr. J. D. Vorster was woedend en liet 17 juni '67 in Die Kerkbode weten, dat de synodebeslissing bindend was en dat kerkeraaden die zich er niet aan hielden, mitterrij pleegden. Maar in het gereformeerde kerkrecht heeft synode minder en de plaatselijke kerkeraad meer te vertellen dat dr. Vorster veronderstelde.

Wat het motief is geweest om deze synodale aanval op het Christelijk Instituut in procedure-formaliteiten te laten veranderen, is nooit opgehelderd. In ieder geval bleef het – althans door dr. Vorster ge-